

**TILSYNSUTVALGET
FOR DOMMERE**

Tilsynsutvalget for dommere har i møte den 12. desember 2007 truffet vedtak i

Sak nr: 77/07 (arkivnr: 200700614-12)

Saken gjelder: Klage fra A på tingrettsdommer B ved X tingrett

Utvalgsmedlemmer: Eva Nygaard Ottesen (leder)
Jon Høyland
Halvor Kjølstad
Trine Buttingsrud Mathiesen
Wenche Frogn Sellæg

Offentlighet: I medhold av offentlighetsloven § 5a, jf. forvaltningsloven § 13, er klagers navn unntatt fra offentlighet. For øvrig er vedtaket offentlig, jf. offentlighetsloven § 2.

Vedtak:

1. Klagen avvises i den utstrekning den gjelder forhold som kan overprøves ved bruk av rettsmidler.
2. Det foreligger ikke grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak overfor tingrettsdommer B.

Innledning:

Ved brev av 25. juli 2007 har A inngitt klage på tingrettsdommer B ved X tingrett. Klagen gjelder dommeratferd. Klagen er forelagt tingrettsdommer B, som ved brev av 11. september 2007 har avgitt uttalelse. Sorenskriver C ved X tingrett er orientert om klagen, og har den 18. september 2007 avgitt uttalelse. Klager har kommet med tilleggsuttalelse av 11. desember 2007.

Saksfremstilling:

Klagen har bakgrunn i tingrettsdommer Bs behandling av en erstatningssak. A var saksøker i saken. Hovedforhandling ble avholdt i april 2007, og dom ble avsagt 21. mai 2007.

Klager – A – har i hovedsak vist til følgende:

Til hovedforhandlingen hadde dommeren beordret en medarbeider i tingrettens sikkerhetsavdeling til blant annet å følge saksøkte til og fra rettslokalet. Det legges til grunn at sikkerhetsmedarbeideren handlet på dommerens instruks. Sikkerhetsmedarbeideren og saksøkte ankom rettssalen gjennom døren bak dommersranken, dvs. der dommerne går inn og ut. Dette sender feil signaler til rettens øvrige aktører, og kan ikke være overensstemmende med god dommerskikk.

Tidlig i sitt innledningsforedrag ble klager avbrutt av dommeren, som ba sikkerhetsmedarbeideren om å forlate salen. Dommerens bortvisning av den sikkerhetsansvarlige fra rettssalen i det øyeblikk klager skulle begynne en gjennomgang av anførselen om saksøktes falske forklaring/overdrivelse, kan ikke være overensstemmende med god dommerskikk.

Dommeren begynte på et tidlig tidspunkt av hovedforhandlingen å gripe ordet og forsøkte å avlede ham fra å gå inn på det nevnte tema. Dommeren begynte intenst å stille spørsmål om det rettslige grunnlag for saken m.m.

Fra klagen siteres følgende:

”For meg fremsto det slik at dommeren ikke ønsket en gjennomgang som gikk på faktum mht saksøktes troverdighet og falske forklaringer (som heller ikke er gjengitt i dommen, ttf at det ble inngående prosedert på og behandlet under saksforberedelsen). Mitt inntrykk var at tingrettsdommer B her ved denne anledning plutselig agerte som en hektisk prosessfullmektig i en straffe- eller sivilsak som anvendte en velkjent teknikk med temaskift for å avlede vitner og takelegge for retten når et uheldig tema for egen part kom opp. Og dette fant som nevnt sted umiddelbart etter bortvisningen av sikkerhetsmedarbeideren, jf. pkt 2 over.”

Senere under innledningsforedraget ble han igjen avbrutt av dommeren, som sa: ”*Jeg har aldri opplevd maken til sak.*”.

Et slikt utsagn kan så tvil hos rettssalens øvrige aktører om dommerens objektivitet, og må være over grensen for god dommerskikk. Det antas at de fleste ville ha oppfattet det som i strid med rettens verdighet og god dommerskikk, dersom en høyesterettsdommer kom med et slikt utbrudd. Høyesterettsdommeres opptreden i retten kan tjene som en norm for hva som er god dommerskikk også i de underliggende instanser.

Under gjennomgangen av faktum i innledningsforedraget, nevnte han kort at han var blitt fraktet til legevaktens psykiatriske avdeling, som var bemannet av en 29-årig turnuskandidat. Her avbrøt dommeren med følgende utsagn: *"Jeg er ikke interessert i å høre hvor gammel han var."* Å uttale "29-årig" tok vel ca 1 sekund av hovedforhandlingen. Dommerens forstyrrelse kan ikke være overensstemmende med god dommerskikk.

Som kommentar til påstanden i tilsvaret om at han var desperat etter å bli utskrevet så snart som mulig, nevnte han blant annet at han sto midt oppe i et oppdrag med salg av en relativt kostbar eiendom som ga et honorar på omkring kr. 240.000,-. Da han opplyste dette, avbrøt dommeren med følgende utsagn: *"Jeg er ikke interessert i å høre hvor mye du tjente på eiendommen."* Slike uttalelser kan ikke være godt for annet enn å forstyrre innledningsforedraget og kaste bort tiden i retten, og kan ikke være overensstemmende med god dommerskikk.

Under innledningsforedraget ble han igjen avbrutt ved at dommeren henvendt til ham sa følgende: *"Denne saken skulle aldri ha vært reist!"* Utsagnet kan ikke være i henhold til god dommerskikk.

Innledningsforedraget var knapt halvferdig før dommeren ba om nedleggelse av påstand. Administreringen av saken fremsto som utslag av en åpenbar manglende nøytral og objektiv holdning fra dommerens side. Saksøkte fikk ordet til innledningsforedrag, og leste en ferdigskrevet erklæring uten noen dokumentasjon. I rettsboken står det likevel at hun dokumenterte det som er merket med blått. Det korrekte er at hun ikke dokumenterte noe. Dommeren stilte ikke ett spørsmål til saksøkte i løpet av hovedforhandlingen.

Etter at saksøkte hadde levert sin omkostningsoppgave, ba han om å få lese den. Han hadde knapt fått den i hende før dommeren insisterte på å få den tilbake. At dommeren på denne måten forhindrer den ene part å lese gjennom motpartens omkostningsoppgave, må være i strid med god dommerskikk.

Følgende uttalelse i dommen anses å gå på person i stedet for på sak, og anses i strid med god dommerskikk:

"Saksøker er advokat, men har i retten hatt noe vanskeligheter med å fremstille sin sak på en sammenhengende og adekvat måte. Han har under innledningsforedraget vært svært opptatt av at det ikke er han, men derimot hans kone og saksøkte, som er psykisk syke. Han har også brukt en del tid på å redegjøre for bakgrunnen for et besøksforbud han er ilagt i forhold til sin sønn, samt at saksøkte skal ha gitt feilaktige opplysninger i tilsvaret vedrørende størrelsen på en lapp saksøker har hengt på sin ytterdør. Etter inngående spørsmål fra retten, er imidlertid retten av den oppfatning at saksøker har fått frem sine anførsler slik:"

Uttalelsen er personrettet og fremstår som unødvendig og infamerende uthenging, og uten enhver betydning for rettsavgjørelsen.

Å gi en nedsettende beskrivelse av en prosederende parts innsats er totalt fremmed i norsk domsskrivingstradisjon, herunder Høyesteretts domsskrivingspraksis som kan tjene som norm for øvrige instanser. For øvrig vises det til at han i sin advokatpraksis ikke har hatt problemer med å prosedere saker i retten, eller med å bli forstått.

Formuleringen i dommen om hvem som er psykisk syk, gir et uklart inntrykk av at det er han, klageren, som egentlig er syk. Denne personrettede uttalelsen må være i strid med god dommerskikk.

Uttalelsen om at han brukte tid på å redegjøre for et besøksforbud må også være i strid med god dommerskikk. Det var motparten som trakk dette inn i saken i tilsvaret, og det ble derfor imøtegått av ham i et prosesskriv. Han tok overhode ikke opp dette med besøksforbudet under hovedforhandlingen. Det var tingrettsdommer B som begynte å stille spørsmål om dette.

Han hadde videre rett til å påvise at saksøkte forklarte seg usant i retten om størrelsen på en lapp han hadde hengt opp på sin ytterdør. Dette gikk hurtig å påvise, og det er etter hans oppfatning i strid med god dommerskikk når påvisning av en løgn for retten blir omtalt i domspremissene som om man har brukt for meget av rettens tid.

I forbindelse med omkostningsavgjørelsen på side 8 i dommen vises det til motpartens prosesskriv av 21. mai 2007, dvs. samme dag som dommen ble skrevet. Prosesskrivet ble ikke sendt ham sammen med dommen eller senere før ankefristen og kjæremålsfristen for omkostningsavgjørelsen var utløpt. Dette til tross for at han to ganger før fristutløpet etterspurte dette. Kopi av prosesskrivet ble først sendt etter ankefristens utløp og anken var fremsatt for retten. Den manglende utsendelsen av prosesskrivet er dommerens ansvar, og åpenbart i strid med god dommerskikk.

Hans provokasjon i prosesskriv av 2. mai 2007 om dokumentasjon på saksøktes eventuelle inntektsgivende arbeide ble ikke besvart. Ved gjennomgang av saksdokumentene, fant han for øvrig et e-postskriv fra saksøkte som heller ikke var sendt ham. En intern dialog mellom retten og en av partene bør være fremmed i prosessen.

Ved gjennomgang av rettens dokumenter viste det seg at retten ikke hadde merket av med rødt i margin en rekke av de bilag han hadde dokumentert under hovedforhandlingen. Manglende avmerking er neppe en saksbehandlingsfeil, men må være i strid med god dommerskikk.

Det fremgår for øvrig ikke av rettsboken at dommen er avsagt over to uker etter hovedforhandlingen, hvilket er pålagt i tvistemålsloven.

Innklagede – tingrettsdommer B – har i hovedsak vist til følgende:

Saksøkte tok i forkant av hovedforhandlingen kontakt med retten, og ga uttrykk for at hun ikke ønsket å være alene med klager i salen. Hun ble anbefalt å ta kontakt med tinghusets resepsjon, og få en av vaktene der til å følge henne inn i salen. Da han kom inn i retten til hovedforhandlingen, satt en av vaktene på tilhørerbenken. Etter at retten var satt, mente han at det ikke var behov for sikkerhetspersonale, og vekten ble entlediget.

Saken var vanskelig å administrere. Etter rettens oppfatning var det nødvendig og riktig å forsøke å begrense klagers spontanitet og krenkende karakteristikk av blant andre hans kones og saksøktes psykiske helse. Klageren maktet etter hans vurdering ikke å holde innledningsforedrag, og anførslene kom derfor best frem ved spørsmål fra retten. Dette medførte en strammere administrasjon enn det som er vanlig. Han tilstrebet å gå pedagogisk og varsomt frem. Han mener å ha opptrådt høflig og korrekt. Klagers og saksøktes vitner ble frafalt uten press fra retten.

Han kan ikke erindre at han har kommet med utsagnet: ”*Jeg har aldri opplevd maken til sak.*” Klagers gjengivelse må bero på en feiloppfattelse eller misforståelse.

Utsagnene; ”*Jeg er ikke interessert i å høre hvor gammel han var*” og ”*Jeg er ikke interessert i å høre hvor mye du tjente på eiendommen*” kan han heller ikke erindre å ha kommet med. Han kan vanskelig tenke seg at han har sagt dem slik klager har gjengitt. Det er imidlertid på det rene at klager ble avbrutt i forhold til utenforliggende tema.

At han er leder i kontrollkommisjonen for Y sykehus kom frem i forbindelse med spørsmål om klager ville hatt krav på advokatbistand etter lov om psykisk helsevern. Han antok at klageren hadde krav på advokatbistand etter lov om psykisk helsevern, og at dersom han hadde fått fri advokatbistand, ”*ville vel denne saken aldri vært reist.*” Han mener bestemt at klageren oppfattet sammenhengen uttalelsene fremkom i.

Dommen er anket til Z lagmannsrett. Det antas at klagen over mangelfull oversendelse av prosesskriv hører inn under ankebehandlingen. Det ser imidlertid ut til at saksøktes brev til retten av 21. mai 2007 ikke ble sendt klager før etter purring fra ham. Dette er en forsinkelse fra rettens side, som imidlertid ikke har hatt betydning for dommen.

Det avsnitt i dommen som klageren mener er i strid med god dommerskikk, var forsøkt formulert så lite sårende som mulig. Han mente det var nødvendig og riktig å gi et bilde av de faktiske forhold klager hadde konsentrert seg om. Uttalelsen om at klageren hadde vanskeligheter med å fremstille sin sak, var et dekkende bilde av sakens karakter, og ga en nødvendig antydning om klagerens personlighet. Avslutningsvis inneholder avsnittet en begrunnelse for formuleringen, og er formulert med tanke på en eventuell gjennomgang av dommen i ankedomstolen. Han mener at det ikke er brukt unødvendige ord, uttrykk og karakteristikk som er egnet til å virke klart sårende eller infamerende.

Domstolleder – sorenskriver C – har uttalt følgende:

”Jeg kan vanskelig se at det er grunn for kritikk i denne saken.”

Tilsynsutvalget for dommere ser slik på saken:

Klager har bedt om å få avgi muntlig forklaring for Tilsynsutvalget, og har i brev av 11. desember 2007 også bedt om at tingrettsdommeren og tinghusets sikkerhetsmedarbeider også forklarer seg for utvalget. Slik saken er opplyst og i forhold til de spørsmål Tilsynsutvalget skal ta standpunkt til, finner utvalget det åpenbart unødvendig å høre partenes muntlige forklaringer, jf. domstoloven § 238 andre ledd, andre setning. Tilsynsutvalget legger til grunn at saken er klar for realitetsbehandling.

Generelt bemerkes at Tilsynsutvalget for dommere kan treffe vedtak om disiplinærtiltak dersom en dommer forsettlig eller uaktsomt overtrer de plikter som stillingen medfører, eller for øvrig opptrer i strid med god dommerskikk, jf. domstoloven § 236 første ledd.

Tilsynsutvalget kan etter domstoloven § 236 fjerde ledd ”ikke vurdere forhold som kan overprøves etter reglene i rettspleielovgivningen for øvrig”. Dette betyr at dersom et forhold kan gjøres til gjenstand for kjæremål eller anke til overordnet domstol, kan utvalget ikke vurdere dette. Dette innebærer bl.a. at premisser for rettsavgjørelser i utgangspunktet

er unntatt fra vurdering av utvalget. Det er uten betydning om kjæremåls- eller ankeadgangen er benyttet eller ikke.

Tilsynsutvalget legger til grunn at saken er klar for realitetsbehandling.

Utvalgets kompetanse til å behandle klager over uttalelser vedrørende premisser i rettsavgjørelser er nærmere utredet av Domstolkommisjonen i NOU 1999: 19 side 325 flg, særlig side 326 første spalte. Her fremgår det at utvalget forutsettes å kunne behandle "uhøvisk eller utilbørlig" atferd fra dommerens side. Det uttales videre at:

"Dette innebærer bl.a. at grov, ubehøvlet opptreden fra en dommers side i et rettsmøte vil kunne gjøres til gjenstand for disiplinær forføyning. Det samme må gjelde (andre) utslag av slett møteledelse.... Videre må bruk av unødvendig sterke ord og uttrykk i rettslige avgjørelser kunne føre til disiplinærtiltak, når de ord/uttrykk som er brukt er egnet til å virke klart sårende eller infamerende."

Tilsynsutvalget finner ikke grunnlag for å bebreide dommeren for hans håndtering av sikkerhetsvaktens tilstedeværelse og entledigelse. As anførsler vedrørende disse forholdene kan åpenbart ikke føre frem.

A og B har gitt uttrykk for ulike oppfatninger av gjennomføringen av rettsforhandlingene. Det går imidlertid frem av begges uttalelser at dommeren førte en mer aktiv prosessledelse enn det som er vanlig, og at dommeren blant annet grep inn med spørsmål under As innledningsforedrag.

Det bemerkes at en dommer både har rett og plikt til å styre forhandlingene. Dette innebærer blant annet at dommeren må påse at saken konsentreres om det rettslig relevante. Dommerens ansvar for sakens fremdrift, kan også innebære styring av de prosederende parters tidsbruk under blant annet innledningsforedrag. Selv om det ikke er den mest vanlige fremgangsmåten at dommeren griper aktivt inn i innledningsforedraget og stiller spørsmål for å få frem partens anførsler, finner ikke utvalget at dette i seg selv kan anses å være i strid med god dommerskikk. Utvalget har forståelse for at dette var en utfordrende sak å administrere, og opplysningene som foreligger i saken gir ikke grunnlag for å kritisere dommeren for hans prosessledelse i forhold til de punktene klager har påpekt..

Utvalget finner heller ikke grunnlag for å kritisere dommeren for å ha fremsatt krenkende uttalelser under hovedforhandlingen. Det er ikke godtgjort at dommeren ordrett skal ha kommet med følgende uttalelser: -"*Jeg har aldri opplevd maken til sak.*" - "*Jeg er ikke interessert i å høre hvor gammel han var.*" - "*Jeg er ikke interessert i å høre hvor mye du tjente på eiendommen.*" Utvalget antar at klagerens anførsler på dette punkt har sammenheng med at dommeren fant grunn til å avbryte A når han kom inn på forhold som dommeren mente var utenforliggende. Det er heller ikke godtgjort at dommeren sa ordrett: - "*Denne saken skulle aldri vært reist*". Klageren har ikke angitt i hvilken sammenheng uttalelsen skal ha kommet frem. I følge dommeren uttalte han at dersom klageren hadde fått fri advokatbistand etter lov om psykisk helsevern, "*ville vel denne saken aldri vært reist*". Med dette som utgangspunkt har utsagnet et noe annet innhold enn det klageren har lagt til grunn, og kan ikke anses å være i strid med god dommerskikk.

Anførselene om at dommeren unnlot å markere med rødt i margin det som ble dokumentert i retten, kan Tilsynsutvalgets ikke vurdere. Føringsen av rettsboken og behandlingen av fremlagte dokumentbevis er et ledd i saksbehandlingen som ligger til grunn for den rettslige avgjørelsen, og faller derfor utenfor Tilsynsutvalgets myndighet, jf. over.

Anførselen om at A ikke ble gitt anledning til å studere motpartens omkostningsoppgave kunne også vært benyttet som grunnlag for bruk av rettsmidler, og kan derfor ikke vurderes av utvalget. Det samme gjelder anførselene om andre mangler ved rettens saksbehandling. Tilsynsutvalget kan heller ikke overprøve dommerens vurderinger i dommen, herunder hva dommeren finner det nødvendig å referere til i premissene. Disse anførselene faller således utenfor de forhold Tilsynsutvalget har kompetanse til å vurdere, jf. domstoloven § 236 fjerde ledd. Under henvisning til disse begrensningene i Tilsynsutvalgets myndighet, avvises den del av klagen som gjelder misnøye med den aktuelle rettsavgjørelsen og den saksbehandling som ligger til grunn for avgjørelsen.

Tilsynsutvalget kan som nevnt ikke overprøve om formuleringene i første avsnitt under redegjørelsen for As anførsler i dommen er innholdsmessig korrekte. Utvalget har forståelse for at klageren opplever det nevnte avsnittet som sårende. Dommeren har imidlertid vide rammer ved utformingen av rettsavgjørelser, og en stor grad av frihet til å skrive det han mener, selv om dette kan føre til at noen føler seg krenket. Kravet må være at rettsavgjørelsen utformes på en hensynsfull måte, og at det ikke benyttes formuleringer som er unødvendig sårende eller krenkende. Utvalget finner det omtalte avsnittet som nødvendig for fremstillingen av saken, og dommeren har heller ikke brukt unødvendig sterke ord eller uttrykk i sine formuleringer.

Utvalget legger til grunn at rettens oversendelse av et brev fra motparten var forsinket, og først ble oversendt klageren etter puringer. Forholdet er imidlertid ikke av en slik karakter at det kan anses for å være i strid med god dommerskikk. Hvorvidt det er en saksbehandlingsfeil faller som nevnt utenfor utvalgets myndighet å vurdere.

Etter dette finner utvalget ikke grunnlag for å reagere med disiplinærtiltak overfor tingrettsdommer B.

Tilsynsutvalget for dommere fatter etter dette slikt enstemmig

vedtak:

1. Klagen avvises i den utstrekning den gjelder forhold som kan overprøves ved bruk av rettsmidler.
2. Det foreligger ikke grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak overfor tingrettsdommer B.